

УДК 340.143, 159.9

А- 43

Рекомендовано до друку Науково-методичною радою ВНПЗ «Дніпровського гуманітарного університету» від 19.02.2026 (протокол № 6).

А-43 Актуальні проблеми юриспруденції та психології: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпро, 24 грудня 2025 р.). Дніпро: ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2025. 300 с.

Збірник конференції містить матеріали VS Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми юриспруденції та психології» (24.12.2025), у роботі якої взяли участь здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти закладів вищої освіти України.

Матеріали науково-практичної конференції надруковані в авторській редакції.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

докт. юрид. наук, проф. **Олег КИРИЧЕНКО** (*голова*); канд. юрид. наук, доц. **Тетяна ЛЕЖНЄВА** (*заст. голови*); **Андрій МІРОШНИК** (*секретар*); канд. юрид. наук **Сергій ДУБОВ**, докт. юрид. наук, проф. **Вадим НЕГОДЧЕНКО**, докт. юрид. наук, доц. **Сергій ПЕНЬКОВ**, канд. псих. наук, доц. **Людмила ПРИСНЯКОВА**, докт. псих. наук, доц. **Олександр САМОЙЛОВ**

© ВНПЗ ДГУ, 2025

© Автори, 2025

Сітов Р.М. ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВА ЦІЛЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ.....	96
Лисюк А.М. ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЗАХИСТ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	99
Романюк Д.І. ПРОФЕСІЙНА МОТИВАЦІЯ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ СЕРЕД МОЛОДИХ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ.....	102
Алшевський О.А. ВПЛИВ DEERFAKE-КОНТЕНТУ НА ПРАВО НА ПРИВАТНІСТЬ, ЧЕСТЬ І ГІДНІСТЬ.....	105
Дятленко М.О. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПІДХОДУ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....	108
Лісунова М.В. СТАТЕВА СВОБОДА ТА СТАТЕВА НЕДОТОРКАНИСТЬ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	112
Чайко С.В. СТАН НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ТА КРИМІНОЛОГІЧНИХ ЗАСОБІВ ПРОТИДІЇ РОЗГОЛОШЕННЮ ДАНИХ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АБО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ.....	115

Секція II

Актуальні проблеми психології

Арланов Д.О. ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ТА САМООЦІНКУ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ.....	118
Безпалько В.В. САМОКОНТРОЛЬ ЯК ЧИННИК ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ.....	122
Гук М.В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ.....	125

Гук Михайло Валерійович

здобувач вищої освіти

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник:

Агапова Ірина Миколаївна

старший викладач кафедри психології

Дніпровського гуманітарного університету

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У СТУДЕНТІВ-ПСИХОЛОГІВ

Проблема міжособистісного спілкування є однією з актуальних проблем сьогодення, що зумовлено пандемією COVID-19 та триваючими військовими подіями в Україні. Скорочення безпосередньої офлайн-комунікації та зростання онлайн взаємодії призвело до зменшення «живого» міжособистісного контакту, що негативно позначилося на здатності до розпізнавання і регуляції емоційних станів. Зазначені зміни торкнулися і внутрішньоособистісної сфери, зокрема процесів саморефлексії та усвідомлення власних емоційних переживань. В умовах підвищеного фізичного, когнітивного, емоційного навантаження особи різного віку можуть відчувати труднощі у сфері емоційної регуляції та міжособистісної взаємодії. Особливо вразливою до цих чинників є молодь, зокрема студенти-психологи, професійне та особистісне становлення яких відбувається в умовах тривалої соціальної нестабільності та підвищених вимог до емоційної компетентності.

Важливість даної проблематики підсилюється тим, що емоційний інтелект є однією з ключових чинників у досягненні людиною успіху не лише в особистому житті, а й у професійній діяльності. У цьому контексті особливої актуальності набуває питання професійного становлення студентів-психологів, для яких розвиток емоційної компетентності є необхідною умовою майбутньої ефективної діяльності.

Мета/завдання: Проаналізувати психологічні особливості емоційного інтелекту студентів-психологів.

У психології існують багато теорій, підходів та визначень емоційного інтелекту. До основних із них належать: теорія емоційної компетентності Д. Гоулмана, К. Саарні; некогнітивна теорія емоційного інтелекту Р. Бар-Она; двокомпонентна теорія емоційного інтелекту Д. Люсіна; теорія емоційно-інтелектуальних здібностей Д. Карузо, Дж. Майєра, П. Соловея (яким у 1990 р. було вперше введено поняття «емоційного інтелекту» [1; с. 95]) та інші [1; с. 66].

Проте всі вищепераховані теорії і взагалі визначення поняття «емоційний інтелект» були сформовані на основі теорії множинного інтелекту Г. Гарднера [1; с. 66]. Інтелект - це загальне поняття, яке складається з різних видів

інтелекту, до яких входять лінгвістичний, логіко-математичний, музичний, просторовий, тілесно-кінетичний та особистісний інтелект, який, у свою чергу, поділяється на дві форми [1; с.74]:

Міжособистісний інтелект, який орієнтований на оточуючих людей, дає здатність людині помічати різницю в настроях, темпераментах, почуттях і так далі. Натомість внутрішньоособистісний інтелект полягає у здатності людини відрізнити свої власні почуття (складні та прості) та на основі них приймати рішення [1; с. 85,86].

Гарднер наголошує, що особистісний інтелект є найважливішим з-поміж інших видів інтелекту, оскільки, якщо людина не розуміє своїх почуттів та почуттів інших людей і не може з ними будувати стосунки, то вона буде неспроможна налагодити нормальне життя в суспільстві [1; с. 88].

Думки Гарднера почали розвивати різні дослідники і дослідниці, а дискусії про загальне поняття емоційного інтелекту тривають і донині.

П. Селовей вважав, що емоційний інтелект - це точне розпізнавання своїх та чужих емоцій, управління своїми та чужими емоціями, стратегічне використання емоцій з метою розв'язання завдань та здатність до емпатії [1; с. 95]. Трохи інше поняття вводять Н. Коврига і Е. Носенко, вважаючи, що емоційний інтелект - це важлива інтегральна характеристика особистості, яка проявляється у здібностях розпізнавати емоції, узагальнювати їх зміст, виокремлювати емоційний підтекст у міжособистісних стосунках [1; с. 100]. А дослідник І. Ісаєв зазначає, що емоційний інтелект - це не протилежність інтелекту, а унікальне перетинання обох процесів [1; с. 99].

Окрім розбіжностей стосовно самого поняття емоційного інтелекту, відповідно до цього існують і різні думки щодо структури емоційного інтелекту. Вони також відрізняються одна від одної.

Серед зарубіжних дослідників даної проблеми є розбіжності саме з точки зору єдності когнітивної та емоційної складових у структурі емоційного інтелекту.

Так, Дж. Мейєр і П. Селовей у своїй структурі тісно пов'язують емоційний інтелект з когнітивними вміннями. До їхньої ієрархічної структури, де кожен із компонентів доповнює інший, належить: сприйняття, оцінка і вираз емоцій; використання емоцій для підвищення ефективності мислення і діяльності; розуміння і аналіз емоцій; свідоме управління емоціями [2; с. 351].

На противагу цій думці Бар-Он висуває свою теорію. Він вважає, що емоційний інтелект є сукупністю множинних некогнітивних здібностей і навичок, і вводить свою структуру, до якої належать: внутрішньоособистісний та міжособистісний емоційний інтелект, адаптивність, регуляція стресу та загальний настрій [2; с. 352].

Є й змішані структурні теорії, де емоційний інтелект поєднує у собі емоційний і когнітивний компоненти. Саме такою виступає структура Д. Гоулмана. Дослідник вважав, що єдність інтелекту та емоцій є необхідною для успішної діяльності керівника. Проте все ж таки, на його думку, когнітивна складова виступає як другорядна. До структури Д. Гоулмана належать: емоційна

самосвідомість, самоконтроль, соціальна чутливість, керування відносинами [2; с. 351, 352].

Цю думку поділяє й І. Андрєєва, але, на відміну від Гоулмана, вона зосереджується на внутрішньому світі людини. Окрім уже згаданих структурних компонентів (розпізнавання власних емоцій, володіння своїми емоціями, розуміння емоцій інших людей), вона виділяє компонент самомотивації [1; с. 123]. Дослідниця вважає, що саме прояв емоцій є сильним мотивуючим фактором у когнітивному пізнанні людини [1; с. 136].

Натомість вітчизняні дослідники у більшості поділяють думку, що емоційний інтелект поєднує у собі емоційний і когнітивний компоненти. Зокрема, Н. Коврига і Е. Носенко стверджують, що емоції виступають провокуючим фактором до пізнання нового [3; с. 23]. До їхньої структури входять: усвідомлення людиною власних емоцій, регулювання власних емоцій, спроможність налаштування і розуміння емоцій інших людей, здатність підтримувати доброзичливі стосунки з іншими людьми [1; с. 134].

Аналогічної думки дотримується і Зарлицька В., яка, спираючись на всі перелічені вище структури, пропонує власну. Вона виділяє чотири структурні компоненти: розуміння власних емоцій, самоконтроль і саморегуляцію емоцій, розуміння емоцій інших, використання емоцій у діяльності та спілкуванні [1; с. 146].

Зарлицька В. у своїй структурі орієнтувалася на розвиток емоційного інтелекту у молодого покоління, а саме у студентів, які готуються до майбутньої професійної діяльності [1; с. 147].

Зокрема, важливість формування і розвитку емоційного інтелекту проявляється особливо у тих студентів, які вибрали професію, у якій відбувається тісний контакт людини з людиною. І саме такою є професія психолога.

На сьогоднішній день формування емоційної компетентності майбутніх психологів вивчають О. Войтович, С. Загра, Л. Доценко, І. Євтушенко, О. Матвієнко, І. Литвиненко, Н. Ортікова, Н. Старинська та ін. Питання підготовки майбутніх психологів до консультативної роботи вивчають Т. Бородулькіна, В. Волошина, А. Грись, С. Кожушко та ін. [4, с. 109].

Дослідники звертають увагу на те, що емоційний інтелект студентів-психологів за своєю структурою є приблизно однаковим і практично не змінюється в процесі навчання [4; с. 110, 111].

Це явище О. М. Двойнін та Г. І. Данилова пояснюють тим, що молоді люди, які вирішили пов'язати своє життя з професією психолога, уже володіють певним рівнем розвитку емоційного інтелекту й рефлексивності ще до того, як вступили на даний курс. Причини ж відсутності подальшого розвитку, на думку дослідників, полягають у можливому недоліку освітнього процесу, а саме у слабкій практичній спрямованості [4, с. 110, 111].

А якщо психолог позбавлений такої якості, як емоційна компетентність, то його взаємодія з майбутніми клієнтами буде більше схожа на гру, у якій психолог

під час аналізу почуттів клієнта спиратиметься, скоріш за все, на власні фантазії, а не на внутрішній емоційний стан клієнта [4; с. 111].

Т. Андреева, Н. Киреева, Н. Москвичева та А. Реан у своєму дослідженні виділили, що вибір студентів у професіях, які йдуть у напрямі медицини та психології, обумовлений користю для суспільства [1; с. 357]. Також студенти філософського і психологічного факультетів провідним мотивом вибору професії назвали пізнавальний мотив (пізнання себе та інших і самого процесу навчання) [1; с. 358].

Тобто, якщо опиратися на десять типів загальної емоційної спрямованості Б. Додонова, вибір кожного з яких дає змогу зрозуміти вибір сфери діяльності людини, то для студентів-психологів більш характерними є два типи: альтруїстичний (бажання приносити користь людині) та гностичний тип емоційної спрямованості (прагнення розв'язувати складні пізнавальні (інтелектуальні) проблеми) [1, с. 343, 344].

Деякі дослідники вважають, що інтенсивний інтелектуальний розвиток припадає на вік від 18 до 30 років. Тобто пік інтелектуального розвитку, зокрема емоційного інтелекту, припадає на період студентського життя [1; с. 349].

Також відзначають, що даний період життя молодих людей стає більш багатим за змістом і диференційованим за відтінками почуттів; інтенсивно розвивається відкритість до емоційних впливів, здатність до співпереживання, емоційна чутливість [1; с. 343].

Цей період відзначається пластичністю мовленнєвого стереотипу (сенситивний період формування в людини у лексиці наукових термінів і понять) [1, с. 350].

У цей період людина набуває основи емоційної культури. Так, П. Якобсон вважає, що емоційна культура включає в себе п'ять основних рис, одна з яких - здатність співпереживати почуттям інших людей, а також «входити» у світ переживань героїв творів і мистецтва [1, с. 344, 345]. Тобто для студентів-психологів це найбільш актуальний етап для розвитку емпатії та розуміння емоцій інших.

І. М. Мещеряковою була запропонована модель організації навчального процесу, яка зосереджувалася на розвитку компонентів емоційного інтелекту на групових заняттях. Дослідниця виділяє 5 етапів: Перший етап - пізнання самого себе (усвідомлення власних емоцій, саморефлексія і так далі); Другий етап - навчання управляти своїми емоціями й почуттями. Особлива увага приділяється розвитку толерантних установок; Третій етап - розпізнання емоцій інших, розуміння почуттів партнера. Можна сказати, що даний етап - це пізнання інших людей; Четвертий етап - оволодіння умінням управління станами партнерів по спілкуванню; П'ятий етап - розвиток психологічного професіоналізму [4, с. 111].

Також подібну періодизацію змін у студентів (усіх факультетів) інтелектуальних процесів на основі аналізу студентів Гарвардського і Редкліфського університетів пропонує У. Перрі. Дана періодизація складається з 3 етапів: Перший етап - дуалістичне сприйняття світу (все чітко розподілено: є люди, які мають хибні думки, і є люди, які мають правдиві); Другий етап -

розуміння, що існує безліч думок щодо одного питання. І найголовніше - усвідомлення, що кожна з них має право на існування. Другий етап, за У. Перрі, набуває особливої значущості для студентів-психологів, оскільки саме в психології більшою мірою, ніж в інших галузях знань, акцентується одна з фундаментальних властивостей психіки - суб'єктивне відображення особистістю об'єктивної реальності. Сформований на цьому етапі рівень емоційного інтелекту сприяє здатності майбутнього психолога усвідомлювати множинність інтерпретацій психологічних явищ, приймати різні позиції та проявляти емпатійне ставлення до інших. У подальшій професійній діяльності це забезпечує більш глибоке розуміння емоційних станів клієнтів, уважність як до позитивних, так і проблемних тенденцій у їхньому проживанні та поведінці. Третій етап, на думку У. Перрі - на основі різних думок сформувані власне бачення питань, власне бачення світу [1, с. 351-352]. Причому під час проходження всіх цих трьох етапів у студента-психолога, окрім міжособистісної сфери, розвивається і внутрішньоособистісна, а точніше саморефлексія.

Таким чином, розвиток емоційного інтелекту у студентів-психологів зумовлюється поєднанням вікових особливостей психічного розвитку, соціальних умов освітнього середовища впродовж періоду навчання у закладі вищої освіти, а також індивідуально-особистісних рис, що впливають на вибір професії психолога.

Висновок: теоретичний аналіз наукових джерел з теми емоційного інтелекту дозволяє стверджувати, що емоційний інтелект - це інтегральна сукупність різних компонентів, які впливають на всі сфери життя сучасної людини. Емоційний інтелект допомагає особистості створити позитивні стосунки з іншими і навіть певною мірою налагодити взаємини з власним «Я». Розвинений емоційний інтелект створює передумови для досягнення успіху в особистому та професійному житті. Зокрема це важливо і актуально для професії психолога, де сутністю професії є ефективна взаємодія у сфері «людина-людина». Актуальність проблематики відкриває перспективу для подальших досліджень, спрямованих на визначення ефективних психологічних методів та технологій розвитку емоційного інтелекту у студентів-психологів.

Список використаних джерел та літератури:

1. Зарицька, В. Психологія емоційного інтелекту. Запоріжжя : ОЛДІ-ПЛЮС, 2022. 428 с. ISBN 978-966-289-548-3.
2. Максьюм К. В. Емоційний інтелект: основні концептуальні підходи та структурна модель соціально-психологічного феномену. *Актуальні проблеми психології. Психологія обдарованості*. 2012. Вип. 6, т. 14. С. 348-355.
3. Носенко Е. Л., Коврига Н. В. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції : монографія. Дніпропетровськ : Дніпропетровський національний університет, 2003. С. 159.

4. Федорчук, В. М., & Комарницька, Л. М. (2023). Емоційний інтелект як важливий чинник успішної підготовки психологів. *Інклюзія і суспільство*, Вип. 1, С. 108-114.

Доценко Анастасія Олексіївна
здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня вищої
Одеського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Лебединський Едуард Броніславович
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології та педагогіки
Одеського державного
університету внутрішніх справ

ПОТРЕБА В ПСИХОЛОГІЧНІЙ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА РЕАЛЬНА СПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ СИСТЕМИ

Повномасштабна війна в Україні спричинила безпрецедентне зростання потреби населення у психологічній підтримці, кризовому втручанні та довгостроковій реабілітації. Психологічна реабілітація сьогодні виступає не лише як важливий напрямок психологічної підтримки, але як необхідна складова інтеграції осіб, що повертаються після травматичного досвіду до мирного життя.

Попри активний розвиток державних програм та створення реабілітаційних центрів, Україна стикається з унікальними викликами у сфері психологічної реабілітації. Одним із ключових обмежень є відсутність українських опитувальників і методик, які б враховували специфіку воєнного контексту та соціально-психологічні наслідки збройного конфлікту.

Крім того, через низьку обізнаність населення про важливість психічного здоров'я існують упередження та стигматизація людей, які звертаються за психологічною допомогою. Це ускладнює розробку програм психологічної реабілітації, а люди відмовляються отримувати необхідну допомогу через страх стигматизації.

Серйозною проблемою для українців в контексті повномасштабного вторгнення та постійного стресу є посттравматичний стресовий розлад (ПТСР) який швидко перетворився на масовий соціально-психологічний феномен. Він впливає не лише на емоційний стан окремої людини, а й на здатність громади та країни в цілому підтримувати стійкість, продуктивність та соціальну згуртованість.

За інформацією Міністерства Оборони України ситуація ускладнюється тим, що 29% усіх неврологічних захворювань, пов'язаних зі стресом серед